

Mądra
przypowieść
i śląska gadka
zamiast
laudacji
na cześć
Biblioteki
Śląskiej
i jej Dyrektora

Exemplar numer.....

30

CZTERY KLUCZE BIBLIOTEKI ŚLĄSKIEJ

Na ten dzień czekali wszyscy. Czytelnicy którzy podchodzili do ruchomych drzwi nowego gmachu Biblioteki Śląskiej i spoglądali na zakurzone płytki podłogowe; budowniczowie, dla których gorączka ostatnich dni stała się czymś naturalnym i chronicznym; wreszcie pracownicy, którzy z coraz mniejszym niedowierzaniem i przekonaniem wspominali coś o kaktusie wyrastającym na dłoni, gdy budynek ten będzie otwierany. Nawet ekipa telewizji zapowiedziała, iż gdy dojdzie do uroczystości otwarcia, ofiaruje najprzedniejszą butelkę szampana. Zresztą słowa dotrzymała.

Zawistnicy wciąż mówili a to o małej liczbie miejsc w czytelnii, a to o przedsięwzięciu, które i tak się nie powiedzie i raczej stanie się niezrealizowaną wizją kilku zapaleńców. Czekano na dzień 23 października 1998 r. Wtedy to bowiem miało owych siedem lat od chwili, gdy podczas wmurowywania kamienia węgielnego padła sakramentalna deklaracja. Za siedem lat, o tej samej porze. Dla zawistników była to liczba magiczna: siedem dni stworzenia świata, siedem grzechów głównych i siedem psalmów pokutnych. Wierzyłem w to głęboko: dla zawistników, pokutnych.

Zbliżał się ów dzień. Napięcie rosło. Mija owe siedem lat. Otwarcie.

Już od rana odświętnie ubrani pracownicy przemykali się po budynku. Nie wszystkie miejsca były im znane. Raczej magazyny, regały i wrażenie monumentalności przytłaczającej nawet wrażenie bólu rąk, kojarzącego się z owym bez mała

półtora milionowym księgozbiorem. Coraz gromadniej przybywali goście; ci najznaczniesi i zwyczajni, dla których biblioteka stała się miejscem ważnym, kojarzonym ze spokojem, ciszą, może nawet szczęściem. Przychodzili z prezentami; starodrukami, niezwykle grafikami, ale i ze słoikiem z gruszkami, zebranych w Lubszy, gdzie uczył i przebywał przez wiele lat Józef Lompa, ów „patriarcha piśmiennictwa polskiego na Śląsku”. Z pokorą wyznaję: zaraz po uroczystości cały słoik gruszek zjadłem. Z sali audytoryjnej dochodziły pieśni Zespołu Pieśni i Tańca „Śląsk”, którym dyrygował Stanisław Hadyna, wielka, legendarna postać śląskiej kultury. Był to jego ostatni publiczny koncert. Zmarł kilka miesięcy później.

Zdziwienie ogarniało wszystkich. Nie ma biało-czerwonej wstęgi, nie ma nożyczek, nie ma też patyny, towarzyszących tego typu okolicznościom. Bo i Biblioteka Śląska jest inna. Inna kształtem architektonicznym, wyposażeniem technicznym, przypominającym wielki skomplikowany zakład produkujący urządzenia podziwiane w Europie, zapleczem elektronicznym, sterującym wszelkimi procesami przyspieszającymi kontakt czytelnika z książką. Skutecznie.

Przyjeżdżają goście najświetniejsi. Pan Premier Jerzy Buzek, wiceminister kultury p. Janusz Weiss, czterej wojewodowie: katowicki – p. Marek Kempa, bielski – p. Andrzej Sikora, opolski – p. Ryszard Zembaczyński i częstochowski – p. Szymon Giżyński.

Wstęgi i nożyczek brak. Nerwowość wśród gości wzrasta. Tylko dyrektor jest spokojny. Mówi o historii biblioteki, o zbiorach, o księgozbiórce jasnogórskim właśnie konserwowanym w podziemiach. Wszyscy jednak czekają na wstęgę i nożyczki. Przechodzimy przez hol, lecz nie na zewnątrz. Podchodzimy do audytorium – wstęgi brak. Wchodzimy na scenę, gdzie ustawiono fotele dla gości, ale wstęgi i nożyczek – brak.

Uroczystość się rozpoczyna. Jakże trudno sobie jednak wyobrazić otwarcie bez otwarcia. Lekkie zainteresowanie wzbudza srebrny postument z czterema złotymi kluczami. Przypadek?

Powitanie, przemowy, gratulacje, podziękowania. Postument intryguje. Wreszcie poproszony o przekazanie klucza Pan Premier z triumfem go wyjmując, pokazuje widzom i chowa na pamiątkę. Ten sam gest wykonuje Pan Minister i Pan Wojewoda. Złote klucze otrzymują na pamiątkę.

Pozostaje czwarty. Ten najważniejszy. Uruchamiający cały system. I ten został przekręcony w zamku i wyjęty.

Ktoś musiał otworzyć bibliotekę. Uczynił to jednak dyrektor. Gospodarz budynku. Ale o tym nie wiedzieli nasi przeznaczeni goście. Mimo ogromnej satysfakcji, pozostał pewien niedosyt. A jednak spóźniliśmy się z otwarciem. O jeden dzień. Ale i tak nie mamy wyrzutów sumienia.

Prof. zw. dr hab. Jan Malicki
Dyrektor Biblioteki Śląskiej
w Katowicach

SZTYRY KLUCZE BIBLIJOTYKI ŚLONSKI

I prziszło tyn dziyń, a było to trzidwadziestego października 1998 roku.

Murorze, małyrze, halangry i roztomajte insze majstry mieli już taki fiber, że niy jedli, niy spali ino lotali przy robocie. Bo tu już flizy wyglancowane, a tam jużaś czorno dylowka czeko na pucowanie keby na zbawjynie. A co dopjyro biblijotkorze i czytelnicy! Dziyń w dziyń żduchali dźwyrze, eli dałoby sie już wlyjżć, ale kaj tam! Zawarte. A ło to cało ta komedyjo, że siedym roków nazod wmurowany był kamjyń wyngielny pod nowy gmach Biblijotyki Ślonski.

Siedym lot... Dugo to, eli krotko? Jest siedym krow tustych i siedym chudych. Siedym psalmow pokutnych, siedym grzychow gownych. A do tego jeszcze za siedmjoma gorami i siedmjoma lasami jest siedym koźlontek, siedmiu krasnoludkow i djobli wiedzom co jeszcze. Wždycki siedym!

Zawistnicy w krasnoludki niy wjerzyli, a z krow to ino te chude pamjyntali. Beztoż godali, że pryndzy im na grabiatych rynkach wyrośnie kaktus abo oberiba, niż ludzie nastykonom z całom tom robotom.

Inksi jużaś to sie wetowali, bo jednym się zdało, że ło twarcie mogło być już łońskiego roku, drugim, że latoś, a trzecim, że i na bezrok niy bydzie. A tu Mosz! Zdonżyli. Ponboczek pomogł przy ciynżki robocie i stoi gmach na półtora milijona książek i to niy belejakich. Zowistni jeszcze cosik buczeli, że niby czytelnia za mało i jedyn drugymu bydzie tam na puklu siedzioł. Jak to zowistni... Takim, to się niy podobo

i gelynder posztrajchowany na modro, bo po jakimu na modro, jak mogby być bronoćny. Ale wto by tam suchoł takich, kerym ani stary djoboł niy dogodzi, bo wdyczki wjedzom lepi, ino sami majom dwje lewe rynce do roboty.

Ale co tam gelyndry i fuzlajsty! Przeca rozchodziło sie ło cołki gmach, w kerym izbów je tela, że i ci, co mjeli tam robić, na początku sie tracyli. A wszystko wyrozumowane tak, coby czytelnik drapko trefioł to, czego szuko. Nic, ino knefle mrugajom, elektryka aże buczy, a windy w szybach i chodnikach gnajom, choby na grubje przy połnym fedrunku. I wszystko to działo, a jeszcze do tego pżyknie wygłondo. Nowocześnie, a jak w doma. Cuda się dziejom! A z tom roztomajtom technikom to musi tak być, bo som tacy, co by chcieli drap łogłondać hefty, i tacy, kerzi szukajom ciszy i rozumu, a nikaj im się niy uwijo, i tacy, co do bibljotyki wleżom ino jak dyszcz leci, bo tam sucho, jedyn drugymu kamratym i żodyn ci mantla niy porwje. Cóż... Roztomajto mo Ponboczek ta swoja czelodka. Ło studentach, co tam gymżom i łoczy wypatrujom, aże ich cosik łośwjyci i polecom łodbijać na ksero to, co inksi downo wymyśleli, to ani niy godom. Można spokopjom te mondrości i bydom mjeli uciecha.

Na scynie zespół „Ślonsk” tańcuje i śpżywo a to ło Karoline, a to ło Karliku, a zawiaduje nimi som Stanisław Hadyna. Tyn Hadyna, kery pora mjesiynicy niyskorzi umar, z czego na ziymy boła żałoba, a w niebie uciecha, bo tera dyrygyntuje serafinami i uczy ich ślonskich śpżywek.

Beztoż w dziyń łotwarcio słazła sie kupa ludzi, co by się tymu podziwać. Nasnosyli tyż gyszynkow; tyn staro ksionżka, co je milijony we wercie, tamtyn krąża gruszek narwanych w Lubszy, kaj Jozef Lompa mjyszkoł, a machery z telewizji – jak łobjekali – flaszka (i to niy kwaretka bele czego ino srogego szampana). Przijechnali tyż goście bez kerych

się żodne łotwarcie niy łobyndzie. Prymjer Jerzy Buzek (Wjycie kery? Brat łod tego rechtor z Glywic, co sowy zbjiyro.), wiceminister kultury Janusz Weiss – tyż szkolono gowa, wojewoda katowicki (ale niy Ziętek, bo „Jorg” niy doczekoł) ino Marek Kępski, a ku tymu jeszcze poru wojewodow z Łopola, Czynstochowy, Bjelska, co to po sąsiedzku mjyszkajom, a radzi się byli dowjedzieć, jak to w Katowicach ludzie dali rada w siedym łot i jedyn dziyń wymurować tako srogo bibljotyka. Co jom przeca stawjali i skuli nich i dło nich, bo chleba, soli i książki to somsiodowi wždycki trza pożycać.

Ino sie dziwujom zacni goście, że nikaj niy widać bjoło – czerwony szlajfki i nożyczek. Ale to tak mjało być, bo wszyscy wiedzom, że jak urzyndnik uwidzi tako szlajfka, to jom zarozki poszczize, a potym trza łotać. Nikerzi, to już som tacy wydziczyni, że nożyczki po kapsach noszom i psujom te szlajfki kaj się ino do.

A dyrechtor Malicki yno się po cichu śmjeje, gości wito, ło historji bibljotyki łozprawjo i udowo, że niy widzi, jak tamtym łoczy łotajom. Pedzioł i ło tym, że nojlepszym fachmanom nakozoł łoporzondzić Jasnogorski ksiyngozbior, kery wjeke całe ludziom słužoł, a tera go w podziymjach katowickiego cyentrum flikujom, szpricujom i rychtują na glanc.

Wylejżli goście na scyna, siedli na zeslach, a wedle nich stoi cosik i się blyszczy. Szczybny blat, a na nim sztyry złote klucze. Djobli wjedzom, na co to tam je, ale wyglondo piyknie. A łoroz, pora metrow dali, pojawjoły sie dźwyrze, co ich tam pjyrwy niy boło. Czary jakeś, abo co? Mono i czary, bo kaj by sie take cuda mogły dzioć, jak niy w bibljotyce?

Ale na razie prziszło godać. No to stowajom, godajom, winszujom, dziynkujom, chwołom, łobjecujom, a co jedyn to duży i pjykni. Jak sie już narzondziyli (bo niy godo sie „mówi się” ino godo sie „rzondzi się” yno wto tak jeszcze godo...), to

jużaś się łobrociyli ku tym złotymkluczom. A że były złote, to każdy urzyndnik i polityk z daleka pozno, bo jakby niy rozeznał sie na tym, to by cołki rok gymiza jod, a rynce mjoł zielone łod tombaku.

„Mono to niy som Klucze Piotrowe, ale jak niy ma szlajfki do postrziżynio, to to muszom być klucze do Bibljotyki Ślonski. No to niy przyjechali my po darymnicy” – tak sie myśleli i trocha im ulzło. Dyrektor Malicki doł pjyrszy klucz prymjerowi Buzkowi. Tyn idzie ku dźwyrzom, a co stompnie, to ze dziesiyńc cyntow rośnie, a na wodze poł fonta mu przibyo. Niż doszoł, to już mjoł ze dwa i poł metra. Stanoł przed dźwyrzami, wraziół klucz do dziurki ruszoł roz, drugi – a tu nic! Ani niy zazgrzipi, a co dopjyro mjałoby sie łotworzyć. Wyciongnoł i poszoł nazod siedzieć na zeslu, ale już niy boł taki wjelgi, bo czuł, że wygoroł. Zaro po nim drugi klucz dostoł wiceminister. Idzie, bado, luknoł na zomek poklamkotoł i jak niy zakrynci! A tu nic. Dźwyrza jak były zawarte, tak som. No to wojewoda ruszo ze trzecim kluczym. A kaj tam! Ino się spocioł, a żałował, że szperhoka niy mo, bo tyż mu dźwyrza za dwoje godały. Wrazić i wyciągnąć to każdy chop poradzi, ale tak szkyrtnonć, żeby sie łotwarło i bołoby rade poszkyrtać sie jeszcze... na to już trza fachmana.

Siedzom, klucze w rynkach trzymajom i czekajom, co dali. Żli, że szlajfki niy ma, znerwowani, bo wygoreli, ale każdy rod, że niy łon jedyn gańby się nażar, a klucz mo i niy puści. A tu profesor Malicki bjere szworty klucz i idzie ku dźwyrzom. Wraziół szkyrtnoł łobrociół i dźwyrza się łotwarły. Bo gość to gość, choć i tak godajom, że z byzuchym to ino łostuda, ale gospodorz to gospodorz... Beztoż dyrektorowi Malickiemu sie udało (a mono mu pomogły te gruszki z łogrodka Lompy, co je z krałzy podjodoł?), a ci, co probowali przed nim, dostali po kluczu na pamjontka i tyż byli radzi.

A tyn szworty klucz wisi tera u dyrechтора na ścianie, a że – jak to padajom – „i Homer nikedy sie zdrzimnie”, to trza dować pozor, żeby się niy stracił. Bo jak by tak, niy dej Boże, klucz do Bibljotyki Ślonski sie stracił, to ci, co tam niyjedyn dziyń przesiedzieli nad ksionżkami, wylejzom z nerwow i pogoniom profesora z kobyrami aże do Aldre-ichu abo jeszcze dali.

Na śląski przetłumaczył
i spisał
Kazimierz Szymeczko

***Mądra przypowieść i śląska gadka
na cześć Biblioteki Śląskiej
z okazji 85 - lecia***

Druk okolicznościowy

**Wydanie I
i ostatnie**

Nakład: 37 numerowanych egzemplarzy

**Redakcja: Wiesława Jędrzejczykowa
Skład i łamanie: Wydawnictwo Literatura**

**Wydawnictwo Literatura
2007**

**Wydawnictwo Literatura, Łódź 2007
90-731 Łódź, ul. Wólczańska 19
tel./fax (0-42) 630-23-81
dział promocji tel. (0-42) 630-25-17
e-mail: info@wyd-literatura.com.pl
www.wyd-literatura.com.pl**